

Přístupnost webových stránek

Kateřina Perglová

zprávy

The article describes the web accessibility guidelines, and their importance. Online presence on the internet is currently a necessity, not only for commercial entities, but also in the case of institutions such as museums and galleries. However, nicely crafted and interesting website is not enough. It is important to respect the rules of website accessibility. Only this will ensure that the information will be accessible to all users, including disabled persons.

Keywords: Website, Web Accessibility Guidelines, Disabled, Museum, Internet

Online přítomnost na internetu pomocí webových stránek je v současné době nutností, a to nejen v komerčních sférách, ale i v případě institucí, jako jsou muzea a galerie. Tak jako každá oblast i prezentace na internetu s dobou přináší trendy a aktualizuje své nároky. Jednoduché webové stránky, které původně sloužily jako jeden ze zdrojů základních informací, se mění na graficky propracované, interaktivní a nedílné součásti marketingových a PR strategií. Významně napomáhají určovat tvář „značky“. Web 2.0 je totiž už dávno rovnocenným partnerem světu reálnému, a oslovuje tak velké množství lidí – potenciálních návštěvníků.

V souvislosti s tím, jak se rozšiřuje obecné využívání internetu (Podle údajů Českého statistického úřadu z roku 2011, využívalo v České republice internet 65 % jednotlivců nad 16 let.)¹, se logicky pozornost obrací i ke skupinám, se kterými se v prvopočátku boomu internetové komunikace příliš nepočítalo. K handicapovaným. Internetové prostředí se zdá být limitováno jasnými mantinely – jedná se o prostředí v první řadě vizuální. Využitelnost internetu například pro osoby s poruchami zraku či nevidomé se tak může jevit jako velmi problematická. Přitom však i pro tuto skupinu uživatelů je internet důležitým

prostředkem a pomocníkem ke svobodnější komunikaci a přístupu k informacím. Právě snadný přístup k informacím pro každého, handicapované nevyjímaje, je totiž nutno brát jako základní pravidlo tzv. Přístupných webových stránek.

Přístupný web není určen jen zrakově postiženým

V případě webových stránek je nutné, aby byly vytvořeny právě i s ohledem na uživatele s rozličnými typy postižení. Existuje široká skupina lidí, kterým může špatně přístupný web způsobovat problémy při jeho užívání. Faktorů snižujících schopnost využívat webové stránky je celá řada. Od zrakových postižení až například po poruchy soustředění. Není lehké vzít v potaz všechny tyto aspekty.

Nevidomí a těžce zrakově postižení například nemohou (ani přes případné zbytky zraku) vnímat vizuální obsah zobrazený na monitorech. Pro orientaci a ovládání tohoto prostředí jim tak nedostačuje běžné vybavení. V dnešní době však mají k dispozici mnoho kompenzačních pomůcek, které jim práci s počítači umožňují. Jedná se o různá čtecí zařízení s hlasovým výstupem, digitální zvětšovací lupy, elektronické zá-

1 Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci v roce 2011 [online]. 2011 [cit. 2012-03-07]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p19701-11>

Mgr. Kateřina Perglová
Národní muzeum
editorka webových stránek
katerina_perglova@nm.cz

pisníky s hmatovým (v případě kombinovaného sluchového postižení, či nemožnosti využití zvuku) nebo hlasovým výstupem a další. Existuje i celá řada speciálních aplikací. Použití těchto pomůcek je nicméně závislé na „osvícenosti“ programátorů či vývojářů webových stránek. Ti musí při své práci počítat se specifiky a možnostmi takových zařízení.

Metodiky a pravidla

Pravidla přístupnosti webových stránek řeší několik metodik. Za výchozí je považována metodika Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.0, která je vytvářena mezinárodní organizací World Wide Web Consortium (W3C).² Jelikož se jedná o rozsáhlý a složitý dokument, není téměř možné se jím bezvýhradně řídit.

Na základě WCAG 2.0 pak mohou být vytvářeny jednotlivé národní metodiky. To je i případ České republiky, kde se, co se týče pravidel přístupnosti, v současné době řídíme vyhláškou č. 64/2008 Sb., o formě uveřejňování informací souvisejících s výkonem veřejné správy prostřednictvím webových stránek pro osoby se zdravotním postižením (vyhláška o přístupnosti) a Metodickým pokynem, vypracovaným Ministerstvem vnitra.

Vyhláška č. 64/2008 Sb. je platná a závazná pro weby veřejné správy.

Vyhláška i metodický pokyn jsou dostupné na webových stránkách Ministerstva vnitra ČR.³

Tvorba a správa přístupného webu

Subjekty, které budou prezentaci pomocí webových stránek využívat, často od dodavatele obdrží hotový produkt, do jehož základních parametrů mohou

později zasahovat spíše jen okrajově. Většinou není v silách a znalostech editorů webu měnit následně kód stránek, pokud tyto nevyhovují. I když základní přístupnost stránek by již dnes měla být samozřejmostí, je důležité při výběru dodavatele či produktu mít toto na paměti a požadavek na přístupnost jasně specifikovat v zadání. Vhodné je proto odkazovat se v požadavcích na splnění výše zmíněných norem. Tím však není přístupnost stránek zajištěna bezesbytku. Dodržování pravidel při následné správě webových stránek je nezbytně nutnou součástí poskytování relevantního přístupného obsahu. Nelze tak spoléhat jen na drahé konzultantské služby či skvělé programátory. I finančně nenáročný jednoduchý web dodržující základní pravidla přístupnosti může plně dostačovat, pokud je mu při běžné editaci obsahu věnována náležitá péče.

Pokud si vlastník stránek není jistý, zda jeho stávající webová prezentace splňuje kritéria přístupného webu a nemá dostatečné znalosti, aby si ji sám zkontroloval, může si zadat audit stránek u některé ze specializovaných firem či odborníka. Možností jsou i různé automatické validátory, dostupné na internetu. Ty však umí zkontrolovat jen určité aspekty přístupnosti a jejich výstupy je nutno správně interpretovat.

Obsah webových stránek musí být dostupný a čitelný

Základním předpokladem k úspěšné aplikaci pravidel přístupnosti je tak uvědomit si, že jakýkoli jednostranně vizuální prvek musí mít textový ekvivalent. Kompenzační pomůcky nejsou schopny přiblížit zrakově postiženému například fotografie, obrázky či tabulky. Na primární úrovni se o toto postará dodava-

2 Zdroj: W3C. *Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.0* [online]. [cit. 2012-01-07] Dostupné z: <http://www.w3.org/TR/WCAG20/>

3 Zdroj: MVČR. *Vyhláška č. 64/2008 Sb., o formě uveřejňování informací souvisejících s výkonem veřejné správy prostřednictvím webových stránek pro osoby se zdravotním postižením (vyhláška o přístupnosti)* [online]. [cit. 2012-01-07]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/vyhlaska-c-64-2008-sb-o-forme-uvzejnovani-informaci-souvisejich-s-vykonem-verejne-spravy-prostrednictvim-webovych-stranek-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim-vyhlas-ka-o-pristupnosti-10.aspx>

tel resp. programátor, který je obecně zodpovědný za technicky validní kód stránek. Na editorovi obsahu stránek pak je, aby všechny prvky, které sám vkládá, opatřil takzvaným zástupným, neboli alternativním textem. Při tvorbě tohoto textu je důležité nebrat ho jen jako nutné zlo. Často je tento krok vyžadován administračním systémem stránek. Nežádka tak tedy laxní editoři vkládají nesmyslné znaky v tom horším, vágní nic neříkající popis v tom lepším případě. Přitom kvalita alternativního popisku je zásadní. Zvláště pokud je grafický prvek nezbytný k pochopení obsahu sdělení. Viz obrázek.

Stejně tak je důležité dobře členit samotný text na stránce. Dlouhý souvislý text se špatně čte nejen zrakově postiženým. Pro dobrou orientaci slouží přesně definované nadpisy, které oddělí a zvýrazní text i pro kompenzační pomůcky. Text by pak samozřejmě měl být výstižný a pochopitelný. Důležitou roli hraje i dostatečný kontrast barev popředí a pozadí, stejně jako správné používání

barev tak, aby bylo vše čitelné a informace nebyly graficky skryté.

Práci se stránkami řídí sám uživatel

Webová prezentace by se neměla sama měnit. Je také dobré vyhnout se blikajícím prvkům, nebo správně volit frekvenci blikání. Ani otevírání odkazů do nových oken není příliš šťastné, protože uživatelé může zmást. Pokud je otevření do nového okna nutné, musí být na to uživatel výrazně upozorněn.

Stejně tak odkazy musí být jasně vyznačeny a jejich označení musí být pochopitelné i bez okolního textu. Stránka by měla rovněž poskytovat jasnou zpětnou vazbu na úkony provedené uživatelem (stisk odkazu, tlačítka odeslat formulář apod.).

Výše zmíněná pravidla jsou uvedena jako letmý náhled do způsobu správy přístupného webu. Není v možnostech tohoto článku uvést všechna pravidla. Jejich úplný přehled naleznete právě ve vyhlášce č. 64/2008 Sb.⁴

Pokud např. u takového obrázku vyplní editor alternativní popis jako „Čekání“ „Fronta“ nebo „Nová budova Národního muzea“, připravuje uživatele, který fotku neuvidí, o sdělení z ní plynoucí. Správné by tedy bylo vyplnit alternativní text v následujícím duchu: „Fotografie dlouhé fronty před vstupem do Nové budovy Národního muzea.“

Stačí se tak jen vžít do pozice člověka, jemuž je pohled na fotografii odepřen.

4 Zdroj: MVČR. Vyhláška č. 64/2008 Sb., o formě uveřejňování informací souvisejících s výkonem veřejné správy prostřednictvím webových stránek pro osoby se zdravotním postižením (vyhláška o přístupnosti) [online]. [cit. 2012-01-07]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/vyhlaska-c-64-2008-sb-o-forme-uvzejnovani-informaci-souvsejicich-s-vykonem-verejne-spravy-prostrednictvim-webovych-stranek-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim-vyhlaska-o-pristupnosti-10.aspx>

Spolupráce s uživateli

Ani sebelepší dodržování pravidel však nenahradí osobní přístup. Praxe je někdy lepším měřítkem než zapsaná teorie. Výhodné je tak spolupracovat s cílovými uživateli, v tomto případě handicapovanými, a zajímat se o to, jak dobře se jim stránky používají, zda jsou pro ně srozumitelné a zda se v nich dobře orientují. Je dobré, pokud si stránky mohou projít a upozornit na problémy či nejasnosti, na které narazili. Často se může jednat o věci, které by běžného uživatele nebo vývojáře nenapadly. Svou roli hraje totiž i jiné uvažování, očekávání a postup při práci s webem, což žádná teoretická pravidla nemohou obsáhnout.

Přínosné je vyzvat uživatele, aby se pokusili vyhledat například otevírací dobu, jinou další konkrétní informaci či provést specifický úkon. Tak nejlépe zjistíte, zda jsou stránky vystavěny přehledně s logickou strukturou. To ani sebelepší metodika nevyřeší. Odbornice zabývající se přístupností webových stránek Helen Petrie z University of York (UK) na mezinárodním symposiu Musées plus accessible v Belgickém Bruselu v listopadu 2011 doporučila muzeím oslovit některou z místních organizací věnujících se zrakově či jinak postiženým a svou webovou prezentaci s nimi konzultovat.

Problematika rozhraní (pro seniory a zrakově postižené) je zkoumána například i na ČVUT FEL Katedře počítačové grafiky a interakce.

Závěrem

Přístupný web by měl být v dnešní době samozřejmostí. Každý, kdo vlastní webovou prezentaci (muzea nevyjímaje) by měl mít zájem na tom poskytovat informace co nejširšímu okruhu zájemců, a vytvářet tak obraz moderní otevřené instituce. Vytvoření a správa takových stránek sice vyžaduje jisté úsilí, to se však vrátí v podobě spokojených uživatelů webu a návštěvníků.

Použité zdroje:

MVČR. Vyhláška č. 64/2008 Sb., o formě uveřejňování informací souvisejících s výkonem veřejné správy prostřednictvím webových stránek pro osoby se zdravotním postižením (vyhláška o přístupnosti)[online]. [cit. 2012-01-07]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/vyhlaska-c-64-2008-sb-o-forme-uverejnovani-informaci-souvisejicich-s-vykonem-verejne-spravy-prostrednictvim-webovych-stranek-pro-osoby-se-zdravotnim-postiznim-vyhlaska-o-pristupnosti-10.aspx>

W3C. *Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.0* [online]. [cit. 2012-01-07] Dostupné z: <http://www.w3.org/TR/WCAG20/>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci v roce 2011* [online]. 2011 [cit. 2012-03-07]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/9701-1>